

ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ: Παραθετικά επιθέτων

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Παραθετικά σχηματίζουν τα επίθετα, τα επιρρήματα αλλά και οι επιθετικές μετοχές.

Δεν έχουν παραθετικά όμως όσα επίθετα δηλώνουν ύλη (**ligneus-36**), τόπο (**marinus-3**, **Actiacus-14**) ή χρόνο, μέτρο, συγγένεια ή καταγωγή (**Parmensis-14**), τέλεια ή αρνητική έννοια (**serenus-13**, **immortalis -34**, αθάνατος), προέρχονται από ουσιαστικά (**sonorus-27**, ηχηρός από το **sonor**) ή έχουν ως α' συνθετικό τις προθέσεις **super-**(**supervacaneus-36**), **per-**, **prae-**. Εξαιρείται το **superbus (3)**. Το **praecox (25)**, σύμφωνα με τη γραμματική του Τζερεφού Δ. και του Σκάσση Ερ., δεν σχηματίζει παραθετικά.

A. Σχηματισμός:

α) Ο συγκριτικός βαθμός προκύπτει από την προσθήκη της κατάληξης **-ior** (για το αρσενικό και θηλυκό) και **-ius** (για το ουδέτερο) στο θέμα του επιθέτου, το οποίο το βρίσκουμε πάντα από τη γενική ενικού αν αφαιρέσουμε την κατάληξη **-i** (για τα 2κλιτα) και **-is** (για τα 3κλιτα)

π.χ.	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
(clarus,-a,-um)	clar-ior,	clar-ior,	clar-ius (34)
(grandis,-is,-e)	grand -ior,	grand-ior,	grand-ius (27)
(pulcher,-chra,-chrum)	pulchr -ior,	pulchr-ior,	pulchr-ius (5)
(tener,-era,-erum)	tener -ior,	tener-ior,	tener-ius (5)
(alacer,-acris,-acre)	alacr-ior,	alacr-ior,	alacr-ius (13)
(celer, -eris, -ere)	celer -ior,	celer -ior,	celer -ius (45)

β) Ο υπερθετικός βαθμός, αντίστοιχα, προκύπτει από την προσθήκη της κατάληξης **-issimus**, **-issima**, **-issimum** στο θέμα της γενικής.

Εξαιρούνται τα δευτερόκλιτα και τριτόκλιτα επίθετα που το αρσενικό γένος στην ονομαστική του ενικού λήγει σε **-er**. Σε αυτά τα επίθετα, για τον σχηματισμό του υπερθετικού, προσθέτουμε την κατάληξη **-rimus**, **-rima**, **-rimum** στην ονομαστική ενικού του αρσενικού γένους.

π.χ.	Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
	(clarus, -a, -um)	clar-ior, clar-ior, clar-ius	clar-issimus, -a, -um
αλλά	(grandis, -is, -e)	grand-ior, grand-ior, grand -ius	grand-issimus, -a, -um
	(pulcher, -chra, -chrum)	pulchr-ior, pulchr-ior, pulchr-ius	pulcher-rimus, -a, -um
	(tener, -era, -erum)	tener-ior, tener-ior, tener-ius	tener-rimus, -a, -um
	(celer, -eris, -ere)	celer-ior, celer-ior, celer-ius	celer-rimus, -a, -um
	liber, -a, -um	liber -ior, liber -ior, liber -ius	liber-rimus, -a, -um (6)

Αξιοπρόσεκτες παρατηρήσεις

- Τα επίθετα **facilis (36) similis (14)** σχηματίζουν τον υπερθετικό με την κατάληξη **-limus, -a, -um** (στο θέμα του θετικού)
π.χ. *facillimus, -a, -um*
simillimus, -a, -um
- Το επίθετο **dexter, -tra, -trum (34)** (= δεξιός) σχηματίζει συγκριτικό **dexterior, -ior, -ius** και υπερθετικό **dextimus** (γιατί το επίθετο *dexter* σπανιότερα απαντά και ως *dexter, -era, -erum*)
- Το επίθετο **maturus, -a, -um (27)** σχηματίζει ομαλό συγκριτικό **maturior, maturior, maturius** και υπερθετικό **maturissimus, -a, -um** αλλά και **maturrimus, -a, -um**

- Έχουν διπλό υπερθετικό:

<i>exterus, -a, -um</i>	<i>exterior, -ior, -ius</i>	<i>extremus, -a, -um/ extimus, -a, -um (25)</i>
<i>posterus, -a, -um</i>	<i>posterior, -ior, -ius</i>	<i>postremus, -a, -um/ postumus, -a, -um (20)</i>

- Τα δευτερόκλιτα επίθετα που πριν από την κατάληξη **-us** έχουν φωνήεν **e, i, u** σχηματίζουν τα παραθετικά τους περιφραστικά, με τη βοήθεια των παραθετικών του επιρρήματος *magis*

<i>nimius, -a, -um</i>	<i>magis nimius, -a, -um</i>	<i>maxime nimius, -a, -um (25)</i>
------------------------	------------------------------	------------------------------------

- Τα δευτερόκλιτα επίθετα που λήγουν σε **-quus, -a, -um** όμως σχηματίζουν κανονικά τα παραθετικά,
π.χ. *aequus: aequior, -ior, -ius/ aequissimus, -a, -um (21)*

- Παραθετικά επίθετα χωρίς θετικό βαθμό (γιατί σχηματίστηκαν από προθέσεις ή επιρρήματα):

(<i>prae</i> = εμπρός)	<i>prior, -ior, -ius</i>	<i>primus, -a, -um (43)</i>
(<i>prope</i> = κοντά)	<i>propior, -ior, -ius</i>	<i>proximus, -a, -um(20)</i>

(ultra = πέρα) *ulterior, -ior, -ius* *ultimus, -a, -um(5)*

(intra) *interior, -ior, -ius* *intimus, -a, -um (43)*

- Επίθετα χωρίς υπερθετικό:

lacer *lacrior, -ior, -ius (13)*

dulescens *dulescentior, -ior, -ius (31)*

- Ανώμαλος σχηματισμός παραθετικών

bonus *melior, -ior, -us* *optimus, -a, -um (6)*

magnus, -a, -um *maior, -ior, -ius* *maximus, -a, -um (36)*

parvus, -a, -um *minor, -or, -us* *minimus, -a, -um (27)*

multi, -ae, -a *plures, -es, -(i)a* *plurimi, -ae, -a (5)*

multum *plus* *plurimum*

inops, -ps, -ps(inopis) *egentior, -ior, -ius* *egentissimus, -a, -um (44):*
δανείζεται παραθετικά από το
egens, -ntis

- Το επίθετο *paucus* απαντά παραθετικά στον πληθυντικό κυρίως αριθμό:

pauci, -ae, -a *pauciores, -iores, -iora* *paucissimi, -ae, -a*

- Του επιθέτου *libens* συναντούμε μόνο το επίρρημα *libenter (6)*

• Τα επίθετα που συναντούμε στα κείμενά μας και τα παραθετικά τους

<i>superbus,-a,-um</i>	<i>superbior,-ior,-ius</i>	<i>superbissimus,-a,-um</i> (3)
<i>iratus,-a,-um</i>	<i>irator,-ior,-ius</i>	<i>iratissimus,-a,-um</i> (3)
<i>validus,-a,-um</i> (επίρ. <i>valde</i>)	<i>validior,-ior,-ius</i>	<i>validissimus,-a,-um</i> (3)
<i>clarus,-a,-um</i>	<i>clarior,-ior,-ius</i>	<i>clarissimus,-a,-um</i> (5,34)
<i>pulcher,-chra,-chrum</i>	<i>pulchrior,-ior,-ius</i>	<i>pulcherrimus,-a,-um</i> (5)
<i>multum</i>	<i>plus</i>	<i>plurimum</i> (5,7,27, 38, 42)
<i>multi,-ae,-a</i>	<i>plures,-es,-(i)a</i>	<i>plurimi,-ae,-a</i> (5,7,27,29, 38,42)
<i>tener,-era,-erum</i>	<i>tenerior,-ior,-ius</i>	<i>tenerrimus,-a,-um</i> (5)
(<i>ultra</i>)	<i>ulterior,-ior,-ius</i>	<i>ultimus,-a,-um</i> (5)
<i>bonus,-a,-um</i>	<i>melior,-ior,-ius</i>	<i>optimus,-a,-um</i> (6,27)
<i>liber,-era,-erum</i>	<i>liberior,-ior,-ius</i>	<i>liberrimus,-a,-um</i> (6, 43)
<i>pavidus,-a,-um</i>	<i>pavidior,-ior,-ius</i>	<i>pavidissimus,-a,-um</i> (11)
<i>alacer,-cris,-cre</i>	<i>alacrior,-ior,-ius</i>	----- (13)
<i>liberalis,-is,-e</i>	<i>liberalior,-ior,-ius</i>	<i>liberalissimus,-a,-um</i> (13)
<i>illustris,-is,-e</i>	<i>illustrior,-ior,-ius</i>	<i>illustrissimus,-a,-um</i> (13)
<i>sollicitus,-a,-um</i>	<i>sollicitior,-ior,-ius</i>	<i>sollicitissimus,-a,-um</i> (14)
(<i>paucus,-a,-um</i>)	(<i>paucior,-ior,-ius</i>)	(<i>paucissimus,-a,-um</i>) (14,24)
<i>pauci,-ae,-a</i>	<i>pauciores,-iores,-iora</i>	<i>paucissimi,-ae,-a</i> (14,24)
<i>ingens,-ns,-ns(ingentis)</i>	<i>ingentior,-ior,-ius</i>	<i>ingentissimus,-a,-um</i> (14)
<i>similis,-is,-e</i>	<i>similior,-ior,-ius</i>	<i>simillimus,-a,-um</i> (14)
<i>frigidus,-a,-um</i>	<i>frigidior,-ior,-ius</i>	<i>frigidissimus,-a,-um</i> (15)
<i>turpis,-is,-e</i>	<i>turpior,-ior,-ius</i>	<i>turpissimus,-a,-um</i> (15)
<i>iners,-rs,-rs (inertis)</i>	<i>inertior,-ior,-ius</i>	<i>inertissimus,-a,-um</i> (15)
(<i>prope</i>)	<i>propior,-ior,-ius</i>	<i>proximus,-a,-um</i> (7, 20, 25)
<i>posterus,-a,-um</i>	<i>posterior,-ior,-ius</i>	<i>postremus,-a,-um/ postumus,-a,-um</i>
<i>mirabilis,-is,-e</i>	<i>mirabilior,-ior,-ius</i>	<i>mirabilissimus,-a,-um</i> (20)
<i>tristis,-is,-e</i>	<i>tristior,-ior,-ius</i>	<i>tristissimus,-a,-um</i> (20)
<i>aequus,-a,-um</i>	<i>aequior,-ior,-ius</i>	<i>aequissimus,-a,-um</i> (21)

<i>impudens,-ns,-ns (impudentis)</i>	<i>impudentior,-ior,-ius</i>	<i>impudentissimus,-a,-um (24)</i>
<i>nimius,-a,-um</i>	<i>magis nimius,-a,-um</i>	<i>maxime nimius,-a,-um (25)</i>
<i>exterus,-a,-um</i>	<i>exterior,-ior,-ius</i>	<i>extremus,-a,-um/</i>
		<i>extimus,-a,-um (25)</i>
<i>recens,-ns,-ns (recentis)</i>	<i>recentior,-ior,-ius</i>	<i>recentissimus,-a,-um (25)</i>
<i>exterus, -a, -um</i>	<i>exterior, -ior, -ius</i>	<i>extremus, -a, -um &</i>
		<i>extimus, -a, -um (25)</i>
<i>parvus,-a,-um</i>	<i>minor,-or,-us</i>	<i>minimus,-a,-um (27)</i>
<i>durus,-a,-um</i>	<i>durior,-ior,-ius</i>	<i>durissimus,-a,-um (27)</i>
<i>acerbus,-a,-um</i>	<i>acerbior,-ior,-ius</i>	<i>acerbissimus,-a,-um (27)</i>
<i>iucundus,-a,-um</i>	<i>iucundior,-ior,-ius</i>	<i>iucundissimus,-a,-um (27)</i>
<i>sanus, -a, -um</i>	<i>sanior, -ior, -ius</i>	<i>sanissimus, -a, -um (27)</i>
<i>maturus,-a,-um</i>	<i>maturior,-ior,-ius</i>	<i>maturissimus,-a,-um /</i>
		<i>maturrimus,-a,-um (27)</i>
<i>grandis,-is,-is</i>	<i>grandior,-ior,-ius</i>	<i>grandissimus,-a,-um (27)</i>
<i>mitis,-is,-e</i>	<i>mitior,-ior,-ius</i>	<i>mitissimus,-a,-um (27)</i>
<i>mollis,-is,-e</i>	<i>mollior,-ior,-ius</i>	<i>mollissimus,-a,-um (27, 42)</i>
<i>cupidus, -a, -um</i>	<i>cupidior, -ior, -ius</i>	<i>cupidissimus, -a, -um (29, 34)</i>
<i>nobilis, -is, -e</i>	<i>nobilior, -ior, -ius</i>	<i>nobilissimus, -a, -um (31)</i>
<i>fortis, -is, -e</i>	<i>fortior, -ior, -ius</i>	<i>fortissimus, -a, -um (31)</i>
<i>adulescens, -ntis</i>	<i>adulescentior, -ior, -ius</i>(31)
<i>clarus, -a, -um</i>	<i>clarior, -ior, -ius</i>	<i>clarissimus, -a, -um (34)</i>
<i>sanctus, -a, -um</i>	<i>sanctior, -ior, -ius</i>	<i>sanctissimus, -a, -um (34)</i>
<i>complures, -es, -(i)a</i>	<i>complurimi, -ae, -a (34)</i>
<i>dexter, -tra, -trum</i>	<i>dexterior, -ior, -ius</i>	<i>dextimus, -a, -um (34)</i>
<i>magnus, -a, -um</i>	<i>maior, -ior, -ius</i>	<i>maximus, -a, -um (36)</i>
<i>ineptus, -a, -um</i>	<i>ineptior, -ior, -ius</i>	<i>ineptissimus, -a, -um (36)</i>
<i>facilis,-is, -e</i>	<i>facilior, -ior, -ius</i>	<i>facillimus, -a, -um (36)</i>
<i>locuples, etis</i>	<i>locupletior, -ior, -ius</i>	<i>locupletissimus, -a, -um (36)</i>

<i>longus, -a, -um</i>	<i>longior, -ior, -ius</i>	<i>longissimus, -a, -um (38, 43)</i>
<i>congruens, -ns, -ns</i> (<i>congruentis</i>)	<i>congruentior, -ior, -ius</i>	<i>congruentissimus, -a, -um (38)</i>
<i>libens, -ns, -ns (libentis)</i>	<i>libentior, -ior, -ius</i>	<i>libentissimus, -a, -um (6, 38)</i>
<i>improbus, -a, -um</i>	<i>improbior, -ior, -ius</i>	<i>improbissimus, -a, -um (42)</i>
<i>imperitus, -a, -um</i>	<i>imperitior, -ior, -ius</i>	<i>imperitissimus, -a, -um (42)</i>
<i>crudelis, -is, -e</i>	<i>crudelior, -ior, -ius</i>	<i>crudelissimus, -a, -um (42)</i>
<i>stultus, -a, -um</i>	<i>stultior, -ior, -ius</i>	<i>stultissimus, -a, -um (42)</i>
<i>infestus, -a, -um</i>	<i>infestior, -ior, -ius</i>	<i>infestissimus, -a, -um (43)</i>
<i>miser, -era, -erum</i>	<i>miserior, -ior, -ius</i>	<i>miserrimus, -a, -um (43)</i>
<i>infelix, -x, -x (infelicitis)</i> (<i>prae</i>)	<i>infelicior, -ior, -ius</i>	<i>infelicissimus, -a, -um (43)</i>
<i>minax, -x, -x (minacis)</i> (<i>intra</i>)	<i>prior, -ior, -ius</i>	<i>primus, -a, -um (43)</i>
<i>sollicitus, -a, -um</i>	<i>minacior, -ior, -ius</i>	<i>minacissimus, -a, -um (43)</i>
<i>fidus, -a, -um</i>	<i>interior, -ior, -ius</i>	<i>intimus, -a, -um (43)</i>
<i>stabilis, -is, -e</i>	<i>sollicitior, -ior, -ius</i>	<i>sollicitissimus, -a, -um (44)</i>
<i>inops, -ps, -ps (inopis)</i>	<i>fidior, -ior, -ius</i>	<i>fidissimus, -a, -um (44)</i>
<i>celer, -eris, -ere</i>	<i>stabilior, -ior, -ius</i>	<i>stabilissimus, -a, -um (44)</i>
	<i>egentior, -ior, -ius</i>	<i>egentissimus, -a, -um (44)</i>
	<i>celerior, -ior, -ius</i>	<i>celerrimus, -a, -um (45)</i>

B. Κλίση παραθετικών

α. Ο **συγκριτικός** των επιθέτων κλίνεται, όπως τα τριτόκλιτα δικατάληκτα επίθετα, αλλά σχηματίζουν:

αφαιρετική ενικού, όλων των γενών, **-e**

ονομ., αιτιατ., κλητ. πληθ. ουδετέρου γένους **-a**

γενική πληθυντικού, όλων των γενών, **-um**

Εξαιρείται ο συγκριτικός του *multi, -ae, -a* που είναι **plures, plura/ pluria** και στη γενική πληθυντικού κάνει **plurium** (όμοια και το *complures -34*).

Να θυμίσουμε ότι στα τριτόκλιτα επίθετα έχουμε:

αφαιρετική ενικού, **-i**

πληθυντικός ουδετέρου, **-ia**

γενική πληθυντικού, **-ium**

ενώ στην τριτόκλιτη μετοχή του Ενεστώτα: αφαιρετική ενικού σε **-e**, αν είναι επιρρηματική, σε **-i**, αν είναι επιθετική μετοχή (ως επιθετ. προσδιορισμός), πληθυντικό ουδέτερου, ονομαστική, αιτιατική και κλητική, **-ia** και γενική πληθυντικού όλων των γενών **-ium**)

β. Ο **υπερθετικός** των επιθέτων κλίνεται, όπως τα δευτερόκλιτα τρικατάληκτα επίθετα.

Παραθέτουμε την κλίση ενός επιθέτου στον συγκριτικό βαθμό.

Ενικός Αριθμός

	αρσενικό + θηλυκό	ουδέτερο
Ονομ.	melior	melius
Γεν.	melioris	melioris
Δοτ.	meliori	meliori
Αιτ.	melio re m	melius
Κλητ.	melior	melius
Αφαιρ.	melio re	melio re

Πληθυντικός Αριθμός

	αρσενικό + θηλυκό	ουδέτερο
Ονομ.	melio re s	melio ra
Γεν.	melio ru m	melio ru m
Δοτ.	melio ri b ^u s	melio ri b ^u s
Αιτ.	melio re s	melio ra
Κλητ.	melio re s	melio ra
Αφαιρ.	melio ri b ^u s	melio ri b ^u s

Ημερομηνία τροποποίησης: 08/05/2018